

Mirko Butorović, student IV. godine
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**Petar Bačić: ZAŠTITA PRAVA ČOVJEKA U EUROPSKIM
ORGANIZACIJAMA, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu,
Split 2007. str. 240**

Knjiga *Zaštita prava čovjeka u europskim organizacijama* dopunjena je magistarska disertacija autora mr.sc. Petra Bačića, asistenta Pravnog fakulteta u Splitu u kojoj je autor nastojao identificirati i dijagnosticirati aktualno stanje, geneze, i budućnost zaštite prava čovjeka na starom kontinentu. Knjiga je podijeljena na 5 sustavnih dijelova, kategoriziranih po opsegu teritorijalne primjene i zaštite temeljnih prava čovjeka i institucijama koja rade na tim pitanjima, tj. na globalnom, europskom i hrvatskom području. Ti dijelovi su: a) Međunarodno pravo i zaštita prava čovjeka, b) Vijeće Europe i Europska Konvencija o zaštiti prava čovjeka i temeljnih sloboda, c) Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi, d) Zaštita temeljnih prava u Europskoj Uniji, e) Uloga europskih organizacija u afirmaciji zaštite prava čovjeka u Republici Hrvatskoj.

U prvom dijelu “Međunarodno pravo i zaštita prava čovjeka” (str. 17.- 42.), izlaže se stanje prije osnivanja UN-a. U ovom dijelu rada autor iznosi glavne značajke najznačajnijih dokumenata Ujedinjenih naroda koji su se ticali prava čovjeka (Opće deklaracije o pravima čovjeka i međunarodnih paktova o pravima čovjeka) te uspoređuje i analizira doprinos različitih regija u konkretizaciji i implementaciji načela UN-a na internacionalnom planu.

“Vijeće Europe i Europska konvencija o zaštiti prava čovjeka i temeljnih sloboda” tema je drugog dijela knjige (str. 43.-86.) U svrhu nadzora i implementacije zajamčenih prava, *Konvencija* je stvorila dva organa – Europsku komisiju za prava čovjeka i Europski sud prava čovjeka – sa zadaćom da razmatraju tužbe koje su protiv država članaka *Konvencije* mogle podnijeti druge države, pojedinci, nevladine udruge ili skupine pojedinaca. Autor posebno analizira mehanizme i način rada spomenutih tijela prije i nakon donošenja protokola 11. iz 1994. godine., koji je pravno i faktički predstavljao racionalizaciju mehanizma nadzora i novi zalet. Autor je s posebnom pažnjom obradio evolutivno, autonomno i komparativno tumačenje, kao i doktrinu o tzv. margini procjene, načelo proporcionalnosti i oslanjanje na implicitne ovlasti.

U trećem dijelu autor analizira “Organizaciju za sigurnost i suradnju u Europi (OESS)” (str. 87.-120.), Ovdje se autor posebno osvrće na mehanizme kontrole nadzora ljudske dimenzije, tj. na Bečki i Moskovski mehanizam, te osnovne institucije i instrumente ljudske dimenzije pri OESS-u; Ured za demokratske institucije i prava čovjeka, Visoki povjerenik za nacionalne manjine, Predstavnik za slobodu medija kao i misije dugog trajanja (prva je bila uspostavljena za područje bivše Jugoslavije 1992. godine).

U četvrtom dijelu “Zaštita temeljnih prava u Europskoj uniji” (str. 121.-160.), analizirana je situacija u Europskoj Uniji, posebice Europski sud i *Povelja Europske Unije o temeljnim pravima*. Autor ukratko iznosi glavne tendencije i smjerove nastanka EU, tj. pravac kojemu je primarni cilj bio gospodarska i tržišna integracija, iza kojeg je stajala Europska Ekonomska Zajednica, te drugi pravac kojeg karakterizira široki interes za politička, ekonomska i socijalna pitanja, čiji su zagovarači bili Vijeće Europe i Organizacija za suradnju i sigurnost u Europi. Uslijed daljnjeg razvoja EU-a, prepoznati su nedostaci tog prvog pravca. Daljnim donošenjem međunarodnih akata, iskristalizirala se potreba za stvaranjem šireg interesnog okvira, koji nadilazi isključivo gospodarske interese. Ti akti su, primjerice, *Jedinstveni europski akt*, *Ugovor o Europskoj Uniji*, *Amsterdamski ugovor* i *Ugovor iz Nice*. Novi izazovi europskog integriranja ukazivali su na potrebu otvaranja političke zaštite i afirmacije ljudskih prava, pa se s posebnom pažnjom analizira uloga Europskog suda koji je imao kapitalnu ulogu pri rješavanju tog problema. Iako je njegov prioritetni zadatak bio izgradnja okvira zajedničkog tržišta, a ne stvaranje individualnih prava Sud je tijekom vremena sebi osigurao pravo da kontrolira akte država članica. Tako novostvorenu orijentaciju Europskog suda, uvjetovali su prvenstveno nacionalni ustavni sudovi, poput njemačkog i talijanskog ustavnog suda. Autor zaključuje ovaj dio knjige ukazujući na potrebnu koegzistenciju *Europske konvencije o zaštiti prava čovjeka* i *EU Povelje*.

U petom i posljednjem dijelu “Uloga europskih organizacija u afirmaciji zaštite prava čovjeka u RH” (str. 161.-185.), autor analizira proces ‘nove’ konstitucionalizacije u Europi, tj. u svim bivšim socijalističkim državama, pa i u Hrvatskoj posebno uočavajući važnost međunarodnog prava predstavljalo koje je u sticajem okolnosti postalo oslonac te izvor pri propisivanju načela zaštite prava čovjeka u novim ustavima država u razvoju. Uočava se otvorenost nacionalnih ustava prema međunarodnom pravu kao novom elementu europskog ustavnog prava. Pritome su ustavi ‘novih demokracija’ ostvarili tri funkcije: a) u svim su zemljama omogućili podjelu državne vlasti, određivanje nosioca vlasti te njihova ovlaštenja, b) predstavljali su povelje o temeljnim pravima i c) pružili su barem simboličku mogućnost izražavanja htijenja najvećeg dijela građana za slobodnom, demokratskom i suverenom državom. Ti ustavi su također predstavljali izraz pripadnosti široj europskoj zajednici.

Autor se posebno osvrće na pitanje odnosa nacionalnog i međunarodnog prava, njihove interakcije i primjene. Donošenjem Ustava RH usvojene su mnoge odluke koje se odnose na pravni poredak, suverenost te poziciju Hrvatske u međunarodnoj zajednici. Ustav RH je čl.140. (“međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona.”) pokazao da se RH približila državama s monističkim pravnim uređenjem. Završno, autor navodi važnost utjecaja međunarodnih organizacija, Vijeća Europe, Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi i Europske Unije u ustavno demokratskoj afirmaciji Republike Hrvatske kao država koja će poštivati, osiguravati i štiti prava čovjeka.

Interes za ljudska prava jedan je najviših i najosjetljivijih pravnih zahtjeva. Kao preduvjet ostvarivanja svih drugih oblika i razina prava permanentan je zahtjev glede postojanja visokih načela zaštite prava čovjeka na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Nazočnost ljudskog faktora nažalost nije uvijek bila potpora idealima ljudskih prava. Naprotiv. Zato je razumljivo da se s vremenom sustav zaštite prava čovjeka sve više ojačava i širi kako na materijalnom, tako i na procedurarnom području. Ocrtavajući konture i sadržaj sustava i institucija zaštite prava čovjeka autor znalački pokazuje da se uprkos povreda osnovnih prava čovjeka od njihove zaštite ne odustaje. Tome je dokaz između ostaloga ustrajnost pobornika (međunarodnog) prava na nezamjenjivosti ljudskih prava u ostvarivanju života koji jamči dostojanstvo ljudske osobe. Knjiga je mali doprinos i podsjećanje na veličinu takve zadaće.